పునర్నవం

శ్రీ మధురాంతకం రాజారామ్

నడుము క్రిందికి జారుతున్న నారాయణవనం సరిగంచు పంచను ఎడమచేతితో సవరించుకుంటూ, వ్రేళ్ళమధ్య సిగరెట్టు కాలుతున్న కుడిచేతితో వల్లెవాటుగా వేసుకున్న పెద్దాపురం కండువాను సర్దుకుంటూ, లోపలినుంచీ వీధిమెట్ల పైకివచ్చి నిల్చున్నాడు భానుమూర్తి!

వీధిపొడుగునా తలుపులు ఓరవాకిలిగా తెరచుకున్నాయి. కిటికీల కవాటాలు అరవిచ్చుకున్నాయి. తెరచుకున్న తలుపులకు, కిటికీలకు అవతల సంజీవిగారింటికివచ్చిన అబ్బాయి చక్కనివాడో కాదో తేల్చుకోగోరే ఉబలాటం చిందులు త్రొక్కుతోంది—! అవునే, అబ్బాయి బాగానేవున్నాడే! కోలముఖం, ఎత్తుగా పైకెక్కినున్నగా క్రిందికి దిగిన క్రాపింగు, కళ్ళజోడు. మనిషి పొడగరి. కాదంటే ముదిరిన బెండకాయేమోనని అనుమానించడానికి కాస్త అవకాశంవున్నమాట నిజమే! కానీ యింత వయసొచ్చినాకూడా వరహీన మనిపించే పెళ్ళికొడుకు లెంతమంది లేరు! పరవాలేదు, ఈ సంబంధం కుదిరితే ప్రభావతి అదృష్టవంతురాలే!

నేపథ్యంలో చెలరేగుతున్న ఈ సంభ్రమాన్ని పసిగట్టగానే భానుమూర్తి తుళ్ళిపడి గబగబా మెట్లుదిగి వీధిలోకి వచ్చేశాడు. ఈ పెళ్ళిచూపుల తతంగంలో ప్రదర్శనాగారానికి వచ్చిన వింతవస్తువులా పరిణమించిన తన వ్యక్తిత్వం, అతడికేమంత ఆహ్లాదకరంగాలేదు!

భానుమూర్తి ఒకటి రెండు క్షణాలు తటపటాయించాడు. ఇప్పుడు తనేవైపుగా వెళ్ళాలి? ఉత్తరంగా వెళ్తే ఈ దుర్గమ్మగుడి వీధి—ఫ్యాక్టరీ పొగగొట్టాల బుసబుసలు, గ్రామఫోను రికార్డుల గగ్గోలు, రకరకాల పాదరక్షల విన్యాసంతో అనేక ట్యాప్ డ్యాన్సులు మళ్లే పేవ్‌మెంట్లపైన కదలిపోయే అసంఖ్యాకులైన స్త్రీ పురుషులు, వాళ్ళకేకలూ, కేరింతలూ హాసాలూ, విలాసాలూ- ఈ మహాసంరంభంతో నిండి విభిడీకృతమైన నగరగర్భంలోకి తీసుకెళ్తుంది. ఇదేవీధిలో ఒకటి రెండు ఫర్లాంగులు దక్షిణంగా వెళ్తే యిండ్లు పలచబడిపోతాయి. ఆ తరువాత పచ్చగా పంటపొలాలు, నిరంతరమూ నీళ్ళు కనిపించే ఓ చిన్నయేరు, ఏటికటువైపున తంగేడుచెట్ల బీడు, ఆ బీడు దాటుకోగానే రైల్వేస్టేషను......

మధ్యాహ్నంనుంచీ యింతకుమునుపెన్నడూ ముఖమెరుకలేని వారి మర్యాదలతోనూ, మన్ననలతోనూ ముఖంమొత్తిన భానుమూర్తి యించుక స్వేచ్ఛగా గాలిపీల్చుకోడానికి వీలుగా దక్షిణంగానే బయల్దేరాడు. సంజకెంజాయల కొలువుకూటంలోనుంచి దినమణి లోకంపైకి అందాలనూ ఆనందాలనూ వెదజల్లుతున్నాడు. ప్రకృతి వసంతంలో మునిగిలేచిన క్రొత్త పెళ్ళికూతురిలావుంది. ప్రియునిదగ్గరనుంచీ సందేశాన్ని మోసితెచ్చిన దూతికలా చల్లటిగాలి పైరు పచ్చలతో గుసగుసలాడుతోంది. మాగాణి బంటివరకూ వస్తున్న ఏటినీటిలో చిరుచేపలు ఎదురీత కొడ్తున్నాయి......

ఏటిలో దిగుతూ చేతికి తీసుకున్న చెప్పుల్ని మళ్ళీ తొడుక్కుంటూ భానుమూర్తి ముందుకు చూశాడు. తలపై గడ్డిమోపుతో ఓ పల్లెపడుచు ఎదురుగావస్తోంది. కట్టుకున్నది పాతచీర. వేసుకున్నది నాసికల జాకెట్టు. కొప్పులో తంగేడు పువ్వులు. ఐనా కళ్ళల్లో అణిముత్యాల గనులు! సత్యవతి అన్న బెస్తవారిపిల్ల శంతన రాజు మనసును దోచుకున్నది యిలాంటి స్వచ్ఛమూ, సహజమూ అయిన సౌందర్యం చేతనేకాబోలు!......భానుమూర్తి లోలోపలే నవ్వుకున్నాడు. శంతనుడి విషయం తనకు తెలియదుగానీ, తన మనసుమాత్రం తనదగ్గరే భద్రంగావుంది!

ఈసారి భానుమూర్తి తలపులన్నీ 'ఆ అమ్మాయి' పైకి ప్రసరించాయి. ప్రభావతట పేరు! సార్థక నామధేయం. ఆయింట్లో ఆమె ప్రభ అట్టహాసంగా వెలిగిపోతోంది. అమ్మాయి అందమైందే గానీ, ఆ అందం తామరాకుమీద నీటిబొట్టులా మరీ అంత తత్తరించి పోకుండా వుంటే బాగుంటేది! ఆ యింట్లో అడుగుపెట్టి యింకా ఓ పూటైనా గడవలేదు. ఆమెకెన్ని చీరలున్నాయో అప్పుడే తనకు తెలిసిపోయింది. ఆమె హావభావాల్లో ఎన్నెన్ని విభ్రమాలున్నాయో తను లీలగా వూహించుకో గలిగాడు. అయ్యో పాపం! ఆమెమాత్రం ఏంచేస్తుంది? అంతా తల్లిగారి తరిఫీదు! ఆ తల్లి, ఆమెపేరు కాంతమ్మ—కాంతమ్మ మాటలు అయస్కాంతాలు! ఆమెకింకా నలుగురైదుగురు బిడ్డలున్నట్టున్నారు. ఒక్కొక్క మగబిడ్డా ఒక గడుగ్గాయ! ఒక్కొక్క ఆడబిడ్డా ఒక సిసింద్రీ! అక్కయ్య మెడలో మూడుముళ్ళు పడాలేగానీ ఆతర్వాత వీళ్ళు బావగారిని ఒలుచుక తినేసేట్టున్నారు. ఈ కుటుంబాని కల్లా నోటిలో నాలుకలేనిది ఒక్కరికి మాత్రమే! అతడు గృహస్థు సంజీవరావు!

'ఏమండీ' అన్న పిలుపును ఆఫీసరుగారి కాలింగ్ బెల్ మ్రోతకన్నా మిన్నగా పరిగణించే సంజీవరావును తలచుకుంటూ జాలిపడ్డాడు భానుమూర్తి.

రైల్వేస్టేషను సందడిగావుంది. మూడవతరగతి ప్రయాణీకుల వెయిటింగు రూముగా పేర్కొనబడుతున్న డబ్బారేకుల షెడ్డులో జనాల రద్దీ చెప్పతరంగాదు. ఎలాగో త్రోవచేసుకుని భానుమూర్తి ప్లాటుఫారంపైకి వచ్చాడు. ఎగుమతి కాబోతున్న మామిడిమొక్కలు, శాతులబుట్టలు, కరివేపాకు మూటలలో క్రిక్కిరిసిపోతున్న వరండాలోనుంచీ ఏకాంతాన్ని అన్వేషిస్తూ అతడు ముందుకు నడవసాగాడు.

ప్లాటుఫారంచివర భానుమూర్తికో బెంచీ కనిపించింది. సగం మేరకూ ఖాళీగావున్న ఆ బెంచీపైన కూర్చోబోతూ అతడు మిగిలిన సగంలో పడుకున్న మనిషివైపు చూచాడు. ఆ చూచిన క్షణంలో ఎగిరి గంతువేసినంతపని చేశాడు భానుమూర్తి. "శేషగిరీ! ఒరేయ్ శేషగిరీ! మిథిల కాలిపోతోందని తెలిసినా వులక్కుండా పలక్కుండా శ్రద్ధగా పాఠం వింటూ కూర్చున్న జనకుడివట్రా నాయనా నువ్వు! ఇంత విశాలమైన ప్రపంచముండగా పడుకోవడానికి ఈ రైల్వేస్టేషనే దొరికిందా నీకు! అదేమిట్రా బాబూ, అలా తెల్లబోతావేందుకూ? నేనే! నీ స్నేహితుణ్ణి భానుమూర్తిని!" అంటూ అతణ్ణి లేపి కూర్చోబెట్టి గుక్కతిప్పుకోడానికి వీల్లేకుండా వుక్కిరిబిక్కిరి చేసేశాడు భానుమూర్తి.

జేబులోనుంచీ బీడీ పైకితీసి అగ్గిపెట్టెకోసం చేయి చాపుతూ "బాగున్నావట్రా భానూ!" అన్నాడు శేషగిరి.

"ఏదో నేనిలా వున్నానుగానీ యిదేమిట్రా నాన్నా నువ్విలా తయారయ్యావు? ఇక్కడికి ఎప్పుడొచ్చావు? ఇప్పుడెక్కడికి వెళ్తున్నావు? ప్రస్తుతం చేస్తున్న వుద్యోగం ఏమిటి?"—భానుమూర్తి మిత్రుడిపైన ప్రశ్నల వర్షాన్ని కురిపించాడు.

బనీనులేని జుబ్బాలోనుంచీ ఎముకలు బాహాటంగా పైకి కనిపిస్తున్న శేషగిరి, గుబ్బులా పెరిగిన క్రాపింగును రెక్కలు విప్పిన గబ్బిలంలా వదలిపెట్టిన శేషగిరి, పెరిగినగడ్డంలో ముఖకవళికలు మరుగున పడిపోయిన శేషగిరి అదేపనిగా లోపలికి పీల్చిన పొగను బయటికివదలి, ఆపొగ మబ్బుల్లోనుంచి మాట్లాడసాగాడు...

"ఐదారు మాసాలుగా ఈ పట్టణంనుంచి ఓ సాహిత్య మాసపత్రిక వెలువడుతోంది. నీకు తెలియదా భానూ?"

"సాహిత్య మాసపత్రిక! ఈ పట్టణంనుంచి! ఆశ్చర్యంగా వుందిరా శేషగిరీ! నాకింతవరకూ తెలియదు."

"ఇప్పుడిక తెలిసి మాత్రం లాభమేముంది?" అనవరతధూమ సంపర్కంతో నలుపెక్కిపోయిన శేషగిరి పెదవిపైన విషాదగర్భితమైన ఓసన్నహాసం ప్రాకింది. "ఎందుకంటావా భానూ! ఆ పత్రిక యింక వెలువడదు. సంపుటి ఒకటి. సంచిక ఆరు. అంతలోనే కాలారిష్టం!"

"ఎందుకూ?"

"మార్కెట్టులో ఏవస్తువుకైతే గిరాకీ వుందో, అలాటి సరుకును 'శారద' సరఫరా చేయ లేక పోయింది. పదేళ్ళుగా నేను కలలుగన్న శారదరా భానూ, పురిటిలోనే సంధి కొట్టుక పోయింది..."

చెమ్మగిల్లిన కళ్ళు మిత్రునికి కనిపించకుండా తలవంచుకుని వేడిగా నిట్టూర్చాడు శేషగిరి.

"ఐతే నువ్వు - మావూరికి వెళ్ళిపోతున్నావన్నమాట!"

"వెళ్ళక చేసేదేముంది?" కాసేపాగి నిద్రలోనుంచి వులికిపడి లేచినట్టు తలపైకెత్తాడు శేషగిరి— "ఒరేయ్ భానూ! నాకో పెళ్ళాముంది. ఇద్దరు బిడ్డలున్నారు. ఇది నేను మరచిపోవడానికి వీల్లేని యథార్థం. నేను బియ్యే పరీక్ష తప్పానని నీకు తెలుసు. పోయిన సరీతును పూర్తి చేసుకోవాలన్న వుద్దేశం నాకెన్నడూ కలిగిందిగాదు. ఇప్పుడు చదివి కృతార్థుణ్ణి కాగలనన్న విశ్వాసమూ లేదు. నాకో వుద్యోగం కావాలి. మేం నలుగురమూ పస్తులు పడకుండా ఏపూటకాపూట గడుపకపోగల ఉద్యోగమేదైనా సరే, చేయడానికి నేను సిద్ధంగా వున్నాను. ఉద్యోగానికి నా యితర వ్యాసంగాలు అడ్డు దగులవచ్చునని అనుకోవద్దు. ఆశలూ, ఆశయాలూ, ఆదర్శాలూ అన్న మృగతృష్ణలవెంట పరుగెత్తి కళ్ళుమూసుకుని యిసుక మైదానంలో పరుగిడితే తిరిగి తిరిగీ బయల్దేరినచోటుకే రావలిసి వుంటుందన్న పరమసత్యాన్ని గుర్తించాను. నిజం చెబుతున్నాను. భానూ, యిక పొట్టపోసుకోడమొకటే నా జీవిత ధ్యేయం!"

భానుమూర్తి ఆశ్చర్యంతో బిర్రబిగుసుకపోయాడు. వీడేనా శేషగిరి! శేషగిరేనా యిలా మాట్లాడుతున్నది! తెల్లబోయి నోట మాటరాక అలాగే ఒకటి రెండు నిమిషాలపాటు శేషగిరినిచూస్తూ వుండి పోయాడు భానుమూర్తి.

"అదేమిట్రా భానూ, అలా చెల్లం కొట్టినరాయిలా కూచున్నావు" అని శేషగిరే మళ్ళీపలకరించాడు.

"పునాది గట్టిగాలేని సౌధం ఒకటి కూలిపోయిందని ఆ తరువాత యిళ్ళుకట్టడమే మానేస్తారారా శేషగిరీ! నువ్వు నిజం చెబుతున్నానన్నావు. నేనంతకన్నా నిజం చెబుతున్నాను. నీ రచనల్ని చదివి వెక్కివెక్కి ఏడ్చిన వాళ్ళని నేను ప్రత్యక్షంగా చూచాను. ఒకరిసంగతెందుకు, నామట్టుకునాకు నీ కథ చదివి పడుకున్న రాత్రి నిద్రపట్టేది గాదు..."

"అదేరా బాబూ, నేను నెత్తిన నోరుపెట్టుకుని మొత్తుకుంటున్నమాటా అదే! నా రచన ఆరాటాన్ని కలిగించిందేగానీ ఆవేదనను ఉపశమింప జేయలేదు. నా కథ దుఃఖానికి దోహదంచేసిందే గానీ కన్నీటిని తుడిచి ఓదార్చలేదు. ఈ పదేళ్ళుగా నేను ఊహల్లో బ్రతికి అశాంతితో చివికి పోయాను. పల్లెటూళ్ళో నా పెళ్ళాం బిడ్డలు నా ప్రాణానికి వుసూరు మంటూ దారిద్ర్యంతో అలమటించిపోయారు. నా కథల్లోని పాత్రలూ ఏడ్చాయి. వాటిని చదివిన పాఠకలోకమూ ఏడ్చింది. విశ్వానికి శ్రేయస్సును సంధించేదే కావ్యమన్నారు. నా మూలంగా మానవజాతికి కాస్తా పీడ మాత్రం కలిగివుంటుంది. తోటి మానవుల్ని యిలా బాధిస్తూ యిదే సాహిత్యసేవ కాబోలుననుకుని నేను పొరబడ్డాను. ఈ ఆత్మవిమర్శ నా కెంతో హృదయ దఘ్నంగానే వుంది. ఐనా ఏంచేయమంటావురా భానూ, తెలియమి చేత నేను పొరబాట్లు చేసి వుండవచ్చు. కానీ నిజాన్ని మాత్రం ఎన్నడూ దాచుకోలేదు..."

వాదించి శేషగిరిని ఒప్పించడం తనచేతనయ్యేపని గాదని భానుమూర్తికి తెలుసు. గానీ ఏవేవో భావాలు మాత్రం అతడి మనసులో గింగుర్లు తిరుగుతున్నాయి—శేషగిరి కథల్లో ప్రత్యక్షమయ్యే వాళ్ళందరూ సామాన్యమానవులు. మరి సామాన్యమానవులందరూ బ్రతుకు బరువు మోయలేక, అలాగని దించుకోనూలేక, వేసటతో గాసిల్లి ఆయాసంతో శోషిల్లి నిట్టూర్పుతో నింగి వంకకు చూచేవాళ్ళేగనుక అతడి కథలు పాఠకుల హృదయాలను కదిలించడంలో ఆశ్చర్యమేమీలేదు. మానవత్వాన్ని పునీతంచేసేది

కరుణరసం. అందుకే నవకవనానికి కదిలేదీ, కదిలించేదీ శోకా అన్నాడు కవి. శేషగిరి చేసినపని సరిగ్గా యిదే! కానీ యిప్పుడీ హితబోధ శేషగిరి బుర్రకెక్కే సూచనలు లేవు. ఇతను తెట్టతేరకు నిరాశాకూపంలో దూకేశాడు. పోనీ, ఎలాటి దృఢచిత్తుడైనా ఒక్కొక్కప్పుడు యిలా క్రుంగిపోవడం సంభవమేనని తను చేలూత యిచ్చి పైకి లాక్కోబోతే ససేమిరా రానంటే రానని మొండి కేస్తున్నాడు. ఇదే విచిత్రం!

"ఐతే నువ్వికమీదట కథలు వ్రాయవన్నమాట!" జాలిగా ప్రశ్నించాడు భానుమూర్తి.

శేషగిరి తలగడగా వుంచుకున్న చేతిసంచిలోనుంచీ ఓ కాగితాల చుట్టనుతీసి భానుమూర్తివైపు విసిరాడు—"బహుశా యిదే నా చివరికథ. ఏమీ వ్రాయగూడదన్న నిర్ధారణకు వచ్చిగూడా దీన్ని వ్రాయకుండా వుండలేకపోయాను. తెల్లవారుజామున మూడు గంటలనుంచీ ప్రారంభించి, ఉదయం ఎనిమిదివరకూ వ్రాశాను. ఇంతచేసీ కథ పూర్తికాలేదు. అసలు పూర్తిచేయాలన్న ఉద్దేశంతో వ్రాసిన కథగాదు. తీసుకెళ్ళు భానూ! నా కథను కనీసం ఒక్క పాఠకుడైనా చదవకపోతే నాకు బాధగా వుంటుంది"...

రెక్కమాను దగ్గరినుంచీ ఇంజనుకూత ఒకటి రెండునిమిషాల పాటు కర్ణకఠోరంగా వినిపించింది. పెట్టెలతో, పరుపులతో ప్రయాణికులు ప్లాటుఫారంపైన మూగిపోయారు. భానుమూర్తి ఆలోచనలో పడ్డాడు. మిత్రుడిలో శిథిలమైపోతున్న ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రోది చెయ్యాలన్న కోరిక భానుమూర్తి కెంతైనా వుంది. కానీ స్టేషనులో నిలిచి రైలుమళ్ళీ బయల్దేరడానికి ఇంక ఎంతో వ్యవధిలేదు. చివరకు భానుమూర్తి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చాడు. ఎలాటి యుక్తినైనా పటాపంచలు చేయగల ప్రభావం కాలానికి వుంది. ఆ కాలమే శేషగిరిని చక్కదిద్దుతుంది.

"పోనీ, ఈ కథను నన్నే పూర్తిచేయమంటావా శేషగిరీ? నేను నీలాంటి కథకుణ్ణి గాకపోవచ్చు. కానీ ఎంతపెద్దా పాఠకుణ్ణి గదా!" మెల్లగా నవ్వుతూ అడిగాడు భానుమూర్తి.

భుగ భుగమని పొగలుచిమ్ముకుంటూ వచ్చి రైలు స్టేషనులో ఆగింది. సంచిని చేతికితీసుకుని లేచినిల్చుంటూ అన్నాడు శేషగిరి—

"చేయిదాటి పోయిందిగనుక ఆ కథను నువ్వేమైనా చేసుకో వచ్చు. కానీ ఒకందుకు నిన్ను తీవ్రంగా హెచ్చరిస్తున్నాను. నా కథ ఆకాశంనుంచి ఊడిపడిందిగాదు. వెన్నలాంటి మనసుతోనూ, అమృతకలశంలాంటి హృదయంతోనూ నాకు చేరువైన ఒకానొకరి దుఃఖజీవితం ఆధారంగా నేనీ కథ వ్రాశాను. ఇప్పుడీ కథ ఎక్కడ ఆగిపోతుందో నీకు తెలియదు. పరిస్థితులు తోడేళ్ళలా తరుముతున్నాయి. ఆ ప్రాణి ఓపినంతవరకూ పరుగుతీసింది. కానీ హఠాత్తుగా ఒకచోట ఆగిపోవలసి వచ్చింది. ఆ ఆగిపోయినచోటు ఒక కొండపేటు. ఎదుట అగాథం. వెనుక తోడేళ్ళు. ఒక అడుగు ముందుకువేయడం జరిగితే ఏమౌతుంది? అచ్చంగా మరణం గాకపోవచ్చు, పోనీ మరణంలాంటి పతనమనుకో, నాకేమీ అభ్యంతరం లేదు. ఆ పతనం కూనవుణ్ణిగా నేను ఊహించలేనిది. కథకుణ్ణిగా నేను వ్రాయడానికి సాహసించలేనిది!"

శేషగిరి కంపార్టుమెంటులో ప్రవేశించి చాపుచేసుకుని కిటికీ దగ్గర కూర్చున్నాడు.

భానుమూర్తి స్నేహితుడికి వీడ్కోలు చెప్పడంకోసం మాటల్ని వెదుక్కుంటూ రైలుపెట్టెకు చేరువగా ప్లాట్‌ఫారంపైన నిల్చున్నాడు.

"అన్నట్టు నా గొడవే నాదిరా భానూ! నువ్విపూరు ఎందుకొచ్చావో అడిగాను కాను. ఏమిటి విశేషం?" — అన్నాడు శేషగిరి.

తనకింకా పెళ్ళి కాలేదన్న విషయం శేషగిరికి తెలియనివ్వడం అంత మంచిపని కాదనుకున్నాడు భానుమూర్తి. ఇంత ఆలస్యానికి కారణమేమిటని అతను నిలదీసి అడుగుతాడు, అదేం గ్రహచారమో గానీ తనకే సంబంధమూ నచ్చలేదని తను వాస్తవాన్ని బయట పెట్టవలసి వుంటుంది. 'చూచిన ప్రతి సంబంధమూ నచ్చకపోవడ మేమిటి? కాదులే! అలా నచ్చకపోవడానికి వెనుక ఏదో కథ వుంటుంది' అంటాడు శేషగిరి. తను అవివాహితుడుగా వుండిపోవడంపట్ల చాలామంది అలాంటి అభిప్రాయాన్నే ప్రకటించారు. నిజానికి కథా లేదు—తన తలకాయా లేదు!

కాసేపు నీళ్లునమిలి కడకు శుభ్రంగా ఓ అబద్ధాన్ని చెప్పేశాడు భానుమూర్తి.

"ఆఁ విశేషమేముంది శేషగిరీ! గ్రామంలో ప్రొద్దుపోక ఇలా ఒకసారి వూళ్లు తిరిగివద్దామని బయల్దేరాను."

స్టేషనులో దీపాలు వెలిగాయి. గార్డు విజిలువూది పచ్చదీపం పైకెత్తాడు. రైలు కదిలింది. "వస్తానురా భానూ! నా మాట మరచిపోవు గదూ" అన్నాడు శేషగిరి.

*   *   *

బరువెక్కిన హృదయంతో భానుమూర్తి తిరుగుదారి పట్టాడు. తలవని తలంపుగా ప్లాటుఫారంపైన కారసిల్లి అంతలో దూరమైపోయిన బాల్యమిత్రుడి పరిదీన విగ్రహం అతడి మనఃఫలకం పైన హత్తుకుపోయింది. ఈనాడే గాదు—ఏనాడు తను శేషగిరిని కలుసుకున్నా అది యాదృచ్ఛిక సంఘటనే! పదేళ్ల·మునుపు కాలేజినుంచి విడిపోయిన తర్వాత మూడేళ్లవరకూ వాడి ఆచూపజా తెలిసింది గాదు. మండువేసంగిలో ఒకనాడు మధ్యాహ్నం బూడిదదుమ్ము సెగలు చిమ్ముతున్న ఓ బస్‌స్టాండులో వాడు కనిపించాడు. తను బస్సుదిగేసరికి వాడెక్కిన బస్సు కదలి అప్పుడే నాలుగుబారలు సాగిపోయింది. బస్సువెంట పరుగిడుతూ నాలుగుమాటలు మాట్లాడానికే గగనమై పోయింది. ఆ తరువాత ఒకసారి అతడు తను మొదటి ఆట నుంచీ వస్తూండగా రెండో ఆటకు వస్తూ థియేటరు ప్రాంగణంలో ఎదురయ్యాడు. అలాగే మరొకప్పుడు ఒక సభలోనూ, ఇంకొకప్పుడు బజారులోనూ అతడికీ తనకూ హఠాత్సమాగమం సంభవించింది. అలాగని శేషగిరిపట్ల తనలో ఆత్మీయత తరిగిపోలేదు సరిగదా, పైపెచ్చు పెంపొందుతూ వచ్చింది. అందుకు కారణం వాడి కథలు. అపవాదనపా అవి తన హృదయాన్ని పలకరించుకొని వెళ్లేవి. చదువుతుంటే శేషగిరి తన ఎట్టయెదుట కూర్చుని వాడి ఆవేదనల్ని, అనుభూతుల్ని ఉపన్యసిస్తున్నట్టు తోచేది. చదువుతూ శేషగిరి

ఎక్కడున్నా, ఏమి చేస్తున్నా తన లక్ష్యంవైపు అచంచలమైన దీక్షతో నడిచిపోగలుగుతున్నానని భావించడానికి వీలుండేది. వేదగిరిని గురించి అంతకన్నా తెలుసుకోవలసిన కుశలవార్త మాసిపోయింది గనుక! ఇకపైన అలాంటి అవకాశంగూడా లేదేమో!

పరధ్యానంగా మెట్లెక్కి వసారాదాటి హాల్లో ప్రవేశించాడు భానుమూర్తి. ఇల్లంతా ఇంచుమించు నిర్జనంగా వున్నట్టు తోచింది. లేదంటే ఎర్రగా, బొద్దుగా నీలిరంగు పాంటుపైన పచ్చటి బుష్‌కోటు తొడుక్కున్న ఓ హ్రస్వకాయుడు టేబిలు దగ్గర నిల్చుని తోలుసంచిలో సీసాలు సర్దుకుంటూ ప్రత్యక్షమయాడు.

అడుగుల సవ్వడి వినిపించగానే అతడు వెనుదిరిగి భానుమూర్తి వైపు చూచాడు. వెనుతిరగగానే మెడలోని లాంఛనాన్ని బట్టి భానుమూర్తి అతడు డాక్టరుగారని ఊహించ గలిగాడు.

వాటి సహజ స్వభావమే అంతేనేమో! డాక్టరుగారి కళ్ళు మిణుగురు పురుగుల్లా మెరిసి పోతున్నాయి. ముఖం కందగడ్డలా బూరటిల్లిపోయింది. ఎందుకోగానీ ఆయనలో కోపం పేట్రేగి పోతోంది.

"బల్లగుద్ది చెబుతానయ్యా కావలిస్తే! మనుషులన్న తర్వాత కొంత వివేకం వుండొద్దూ! మధ్యాహ్నం ఎప్పుడో బాణలిజారి వేడినూనెపడి చేతివేళ్ళు కమిలిపోతే—ఈపట్టణంలో డాక్టర్లనబడే వాళ్ళు వీధివీధికీ ఒకళ్ళున్నారుగదా, వాళ్ళకెవరికైనా కబురు పెట్టగూడదూ? ఆమాత్రం ఓపికంతలేక తీరామూరా దొంగలు వెళ్ళిపోయిన ఆరునెలలకు మొరిగేవాళ్ళుంటారా ఎక్కడైనా!"

అలాంటి వాళ్ళుండబట్టే మీరు నిశ్చింతగా బ్రతుకగలుగుతున్నారని అందామనిపించింది భానుమూర్తికి! అతడు తనవ్యాఖ్యకు తానే వెరగొందిపోయాడు. ఈ వక్రబుద్ధి తనదిగాదు. ఏమిటోమరి! ఈ పరిసరాల్లోనే ఏదోఒక వక్రగతి అంతర్లీనమైవుంది తనబుద్ధిని కలచివేస్తున్నట్టుంది. అదేమిటో ఎంతగా ఆలోచించినా అంతు చిక్కడంలేదు!

"డా...డాక్టరుగారూ! మీ...మ్మీరు దయచేసి వెళ్ళండి" గదిలోనుంచీ సుడిగాలిలావచ్చి అడ్డుతగిలాడు సంజీవరావు. డాక్టరుగారిని సాగనంపి "రా నాయనా! నీకోసమే చూస్తున్నా. ఓకొత్త ఆకొచ్చావేమో! కాళ్ళు కడుక్కోవాలిగదూ" అంటూ భానుమూర్తిని వెంటబెట్టుకుని పెరట్లోకి దారితీశాడు.

పెరట్లో అడుగు పెట్టగానే ఒక్కపెట్టునవచ్చి చెవి గూబలను తాకిన కలకలాన్ని విని భానుమూర్తి తలపైకెత్తాడు. తల్లీ కూతుళ్ళు చిన్నపిల్లలతోసహా డాబాపైన నిండు పేరోలగం తీర్చినట్టున్నారు. బహుశా పురవినోదాల్ని తిలకిస్తున్నారేమో! కాకపోతే కౌముదీ విహారం కావచ్చు. అలాగనుకోడానికి యింకా చంద్రోదయం కాకపోవడ మొక్కటే అభ్యంతరం!

భానుమూర్తి ముఖం కడుక్కుని కండువాతో తుడుచుకో బోయాడు.

"ఇదిగో, వుండు బాబూ! టవలు తెస్తాను" అంటూ సంజీవ రావు హడావుడిగా లోపలికి పరుగుతీశాడు.

సంజీవరావు వెనువెంటనే లోపలికి వచ్చాడు భానుమూర్తి. నడవలో చీకటి చిందులాడుతోంది. అందుకుతోడు అక్కడున్న ద్వారం గూడా చిన్నది. భానుమూర్తి తానెంత పొడుగ్గావున్నాడో అంత పొడుగ్గానే ఇవతలికి రావడానికి ప్రయత్నించడంతో ద్వారబంధంతగిలి నుదుట బొప్పికట్టింది. తల దిమ్మెక్కిపోయి, భానుమూర్తి ఎక్కడ నిల్చున్నాడో అక్కడే స్తంభీకృతుడై పోయాడు. ...ఏ వాస్తు శాస్త్రాన్ని పాటించి కట్టారోగాని ఈ యింటితరహా అంతా అదోరకంగావుంది. ఎత్తయిన అరుగులు, విశాలమైన వసారా, వసారా కిరువైపులా గదులు. ఆతరవాత అందంగా హాలు. అంతవరకూ బాగానేవుంది. ఆపైన ఒకగుహను తొలచడానికి ప్రయత్నం జరిగింది. వెలుగు పారాడదు. గాలినడయాడదు. ఆదమరిచి తలపైకెత్తుకుని నడిస్తే, యిదిగో యిలాగే పేడెగిరి పోతుంది!

నాలుగైదుక్షణాలలాగే నిల్చుండిపోయినతర్వాత భాను మూర్తి అడుగు ముందుకు వేయబోయాడు. కానీ అతడు మళ్ళీ అక్కడే ఆగిపోవలసివచ్చింది. ఈ సారి అతడు ఆగడానికి కారణం నేలమట్టానికి రెండడుగుల ఎత్తులో వున్న గవాక్షం లోనుంచి కనిపించిన వంటగది దృశ్యం.

పాత్రలు, డబ్బాలు, గోనెసంచులు, వంటచెరకులాంటి వివిధ వస్తు సమూహంతో ఆ గది ఓ పాతసామానుల దుకాణంలా వుంది. కాని భానుమూర్తి దృష్టిని ఆకర్షించినవి ఈ వస్తువులు గావు. నిప్పులు కణకణలాడుతున్న పొయ్యి. ఉవ్వెత్తున పైకి లేస్తున్న పొగ. పొయ్యి ఎదుట మోకాలిపైన తల ఆనించుకుని ముంజేతివరకూ బొబ్బలెగిరి పోయివున్న కుడిచేతిని ఎడమచేతిలోని విసనగర్రతో విసురుకుంటూ పొగవైపు శూన్యదృక్కులు నిగుడిస్తున్న ఓ అమ్మాయి!

ఇంతకుమునుపే ద్వారబంధం తాకిడికి ఆర్ద్రమైపోయివున్న భానుమూర్తి కళ్ళు ఆ క్షణాన కన్నీటి కొలనులై పోయాయి.

"అదేమిటి నాయనా! అక్కడే నిల్చుండిపోయావు" అన్న సంజీవరావు పలకరింపుతో మళ్ళీ ఈ లోకంలోపడి భానుమూర్తి చరచరా హాల్లోకివెళ్ళి కుర్చీలో కూలబడిపోయాడు. కూర్చున్న భానుమూర్తి బుర్రలో అలలహోరు ధ్వనిస్తోంది—అయ్యో, తను పొరపాటుచేశాడు. పెళ్ళిచూపులకంటూవచ్చి రాత్రిపూటగూడా తామసించడం ఎంత అనుచితం! ఎవరెంతచెప్పినా వినకుండా తను సాయంత్రమే తిరిగి వెళ్ళిపోయివుంటే యిలాంటి హృదయవిదారకమైన దృశ్యం తన కళ్ళపడి వుండేదిగాదు. ఈ సంబంధంపట్ల తన యిష్టాయిష్టాల ప్రసక్తిని అలావుంచి, ఈ అమ్మాయిగారి సంగీతాన్ని వినితీరవలసిందేనని తననుదుట వ్రాసిపెట్టినట్టుంది. ప్రక్కవాద్యం లేకుండా పెదవి కదపడానికా అమ్మాయికి యిష్టంలేకపోయింది!

భోజనాలవేళకు సరిగ్గావచ్చాడు మ్యూజిక్ టీచరు. భోజనాలైనతర్వాత తీరిగ్గా కానిద్దామని సలహాయిచ్చింది కాంతమ్మగారు. కానీ యిక్కడ భానుమూర్తి సమయస్ఫూర్తి కొంత చురుగ్గా పని చేసింది. "అబ్బే, నాకిప్పుడే ఆకలికావడంలేదండీ!" అంటూ అతడు అత్యంత సౌమ్యంగా అప్పటికప్పుడే గానసుధను గ్రోలడానికి సంసిద్ధత ప్రకటించాడు.

నిలుపులేకుండా మూడ్నాలుగంటలసేపు కొనసాగింది సంగీతం. గురువుగారి వీణపైన శిష్యురాలి గాత్రం పలుతెరంగుల పరవళ్ళు త్రొక్కింది. అర్ధనిమీలిత నేత్రాలతో శిలాకృతిలా కూర్చున్న భానుమూర్తి సంగీతంలోని సారస్యాన్ని చవిచూస్తున్నట్టే గోచరించాడు. అంతేమరి! మనిషి శరీరాన్ని, అందులోనూ ముఖ్యంగా ముఖభంగిమల్ని అదుపులో పెట్టుకోగలిగితేచాలు. అంతరంగంలోని ఆలోచనలు, ఆందోళనలూ బాహ్యనేత్రాలకు గోచరించేవిగావు.

కాంతమ్మగారు స్వయంగా వడ్డించగా భోజనాలుగూడా ముగిశాయి.

వసారాలోని కుడివైపు గదిలో పరుపువేసి, కిటికీ తెరిచి మంచినీళ్ళు తెచ్చిపెట్టి ఆఫీసు తనిఖీకివచ్చిన పై అధికారికి చేసినట్టు సకలోపచారాలు నెరపినతర్వాత సంజీవరావు గూడా సెలవు తీసుకున్నాడు.

అతడలా వెళ్ళగానే భానుమూర్తి తలుపువేసుకున్నాడు. కప్పునుంచీ వ్రేలాడుతున్న విద్యుద్దీపంక్రింద కూర్చున్నాడు. జేబులోని కాగితాలు పైకితీశాడు.

శేషగిరి వ్రాసిన చివరికథ...

* * * *

'సుభాషిణి' అని పేరు పెట్టినప్పుడు ఆపిల్ల మూగదని ఎవ్వరికి తెలుసు?' అంటూ రవీంద్రకవి ఓ కథను ప్రారంభిస్తారు. అవును మరి! విధివిధానంలోని వైచిత్ర్యమంతా ఆ తెలియకపోవడంలోనే వుంది.

చనిపోయి స్వర్గలోకంలో వుంది ఆతల్లి. తనబిడ్డకు ముద్దుగా లక్ష్మి అని పేరుపెట్టుకుంది. ఊగేటి ఉయ్యాల్లో నవ్వేటి ఆ బిడ్డను చూచినవాళ్ళు పుట్టుకకు తగినపేరు అని సంబరపడేవుంటారు. కానీ ఏంలాభం? ఆ చిన్నారి అడిగివచ్చినరాత చిన్నది. ఆమె కయిదో యేడు జరుగుతుండగా తల్లిపోయింది. మగవాడి పారిభాషిక నిఘంటువులో పెళ్ళాంపోవడానికి అర్థం మళ్ళీ పెళ్ళికొడుకు కావడమేగదా! లక్ష్మి కారోయేట మారుతల్లి కాపురానికి వచ్చింది.

ఇదంతా నేను విని తెలుసుకున్న కథ. లక్ష్మి యిప్పుడు అరేళ్ల బాలపాపగాదు, మూర్తీభవించిన నిండు జవ్వనం! నాలుగేళ్లకు మునుపెప్పుడో ఆమెకు పెళ్లిజరిగింది. అత్తగారింటికి వెళ్లిం. పాదాలకు వేసుకున్న పారాణి మాసిపోకమునుపే భర్తనుగోల్పోయి తిరిగి వచ్చింది. హతభాగ్యురాలు లక్ష్మికి అచ్చటకు ముచ్చటకు నోచుకోని అంధకార జీవితం మాత్రమే మిగిలిపోయింది.

ఆరునెలల క్రిందట ఓరోజు సాయంత్రం గది కోసం అన్వేషిస్తూ పట్నంలో గుమ్మరుతున్నాను. గుమ్మంలో కనిపించాడు గృహమేధి. 'ఏదిపైపు గది అద్దెకిస్తారటండీ?' అంటూ వినయంగా ప్రశ్నించాను. స్విచ్ నొక్కిన మరబొమ్మలా అతడు లోపలికి నిష్క్రమించాడు. ఆ తరువాత కొద్దిక్షణాలకు గృహిణి వెలికి రావడమూ, పదిహేను నిమిషాల మౌఖిక పరీక్షలో నేను పాస్ మార్కులు తెచ్చుకోవడంతో తృప్తిపడి ఆమె నాకు గదిని అద్దెకివ్వడానికి సమ్మతించడమూ, ఆ రోజురాత్రే నేను నా చేతిసంచితో ఆ యింట్లో ప్రవేశించడమూ జరిగాయి.

ఆ గృహమేధి చిత్రమైన మనిషి. లక్ష్మణుడు వనవాసానికి వెళ్తూ తన నిద్రను ఊర్మిళకు దత్తంచేసి వెళ్లాడన్నది పురాణగాథ. సమస్త వాగ్వ్యవహారాలనూ భార్యపరంచేసి యిక్కడ భర్త మూకీభావాన్ని స్వీకరించడం ప్రత్యక్షగాథ! ఇంచుక మెచ్చికోలుకు, కాస్తంత అభిమానానికీ పాత్రంగాకపోవడం చేతనే గావచ్చు, అతడి మనస్తత్వం మంచిచెడ్డలకూ, సుఖదుఃఖాలకూ అతీతంగా కరడుగట్టుకపోయింది. అతడు పదును వానకు పదరడు. ప్రక్కవీథిలో అగ్నిప్రమాదం, ఎదురింట్లో అంటుజాడ్యంలాంటి వార్తలు అతణ్ణి చలింపజేయలేవు. ముమ్మూర్తులా అతడిలాంటి రాతిబొమ్మనొకదాన్ని తయారుచేసి అరుగుపైన కూర్చోబెడితే అది చేయలేని పనులు కొన్నిమాత్రమే వున్నాయి. ఒకటి, అది ఆఫీసుకువెళ్లదు. రెండు, నెల పుట్టగానే జీతంరాళ్లు తెచ్చి యింట్లో సమర్పించదు. మూడు, ఎవరేమి చెప్పినా బసవద్దులా వూంకొట్టదు.

ఇక గృహిణి విషయమంటేనా, గృహస్వామితో ఎందునా పోలికలేని లక్షణాలామెవి! ఆమె మొదటమొదట తీరిక చిక్కినప్పుడల్లా (తీరిక చిక్కడం నాకు! ఆమె కెప్పుడూ అదొక సమస్యకానేకాదు) తన పుట్టింటిని గురించి చెబుతుండేది. ఆ పుట్టింట్లోనట, ఓ కుర్రాడు తినగా మిగిలి పారవేసే అన్నం సామాన్య కుటుంబంలో నలుగురైదుగురికి సరిపోతుందట! ఆమెగారి బాబాయి ఒకతను బిడ్డలు లేకపోవడంచేత వరుసగా మూడు పెళ్లిళ్లు చేసుకుని, వాళ్ళు ఈయనగారిని పున్నామనరకంనుంచీ ఈవలికి లాగడం అటుంచి, యింట్లో ఒక సరిక్రొత్త నరకాన్ని సృష్టించడానికి పూనుకోవడంవల్ల ఒకే ప్లానుతో వేర్వేరుగా మూడు మేడలు కట్టించేశాడట!...

ఆమె ఏ విషయాన్ని గురించయినా నిరంఘాటంగా మాట్లాడగలదు. కానీ సంస్మరణమాత్రాన ఆమెకు ఉత్తేజాన్ని కలిగించే విషయాల్లో పుట్టింటి ఘనత తర్వాత చెప్పుకోతగ్గది తన సంతానాన్ని గురించిన ప్రసక్తి!

'నువ్వు వీణ్ణి చూచావా గిరీ!' అంటూ ఆమె పరుగునా లోపలికి వెళ్లి ఓ ఫోటో తీసుకొచ్చేస్తుంది. చెప్పుకో చూద్దాం! వీణ్ణి మా రమాకాంతు డనుకుంటువుగదూ! కాదు. వీడు మా సుధాకరుడు. ఇద్దరూ కవలపిల్లలాగుంటారు. చూస్తున్నావుగా, మనిషి యుద్ధానికి రెడీ! వీళ్లనేం చూడావులే, నువ్వు చిన్నప్పుడు మా బేబీని చూచివుండాలి. అచ్చంగా జాతివాళ్ల పిల్లలా వుండేది. ఉండుండు, నువు మా ఉషాదేవి కృష్ణుడివేషం చూడలేదుగదూ...' ఒకటి రెండు నిమిషాల్లో నాకు మరొక ఫోటో ప్రత్యక్షం కాబోతున్నదన్నమాట! తల్లి తన బిడ్డలను గురించి పెరిమెలు చెప్పుకోడంలో అసహజమేమీలేదు. కానీ దేనికైనా ఓ హద్దుమాత్రం వుంటుంది. ఈ ప్రసంగాన్ని వింటుంటే నాకు వీళ్లు నవమాసాలు మోసి కన్నబిడ్డలా, లేక 'ఉఫ్ మంత్రకాళీ' అన్న చిన్నచిటికతో యిలా మానవరూపాలు ధరించేశారా అన్న సందేహం కలుగుతుండేది.

మళ్ళీ ఆమెకు మిగిలిన బిడ్డలందరూ ఒక ఎత్తు. తన పెద్ద కూతురుమాత్రమే ఒక ఎత్తు. ఆ పదహారేళ్ళ అమ్మాయికి యింట్లో రెండేళ్ల చంటిపాపకుమల్లే ముదిగారం జరుగుతుంది. స్కూలునుంచి

యింటికి రాగానే అమ్మాయికి జరిగే ఉపచారాలను బట్టిచూస్తే, ఆమె కోనదాటికోనకు వెళ్ళి నిలువెత్తుకట్టెలమోపు తెచ్చి పెరటిలో పడవేసివుండవచ్చుననిపిస్తుంది. తల్లి దృష్టిలో ఆమె దిరిసెనపువ్వు, తాకితే కందిపోతుంది!

కాకిపిల్ల కాకికి ముద్దు అంటారు. కావచ్చు. పైగా తన కుమార్తె కాకిపిల్లేంకాదు. అందాలరామచిలుకే! కానీ ఈ తల్లి తనబిడ్డకాదన్న ఒకే ఒక్క కారణాన్ని పురస్కరించుకుని దిక్కులేని లక్ష్మితలపైన యింటెడుచాకిరీ రుద్దుతుందా? జ్వరంతో మూల్గుతున్నప్పటికీ ఆ నిర్భాగ్యురాలు లేచి పొయి రాజేసేవరకూ కాఫీకి దోవలేకపోతుందా? పొగలో వుండీవుండి జేవురించిన ముఖం, పాత్రలు తోమీతోమీ మొద్దుబారిన చేతులు, నీళ్ళు చేదీచేదీ బొబ్బలుపడిన వేళ్ళు—యింత యాతనపడినా ఒరిగేదేమిటి? నెల రోజులు వరుసగా చూచాను. కట్టుకున్న పాతచీర ఒకటి తప్పితే లక్ష్మికి మరొకటి లేదు.

గొంతెత్తి ఏడవడానికైనా తీరికలేనిబ్రతుకు లక్ష్మిది. వంటింట్లోకి వచ్చి నిస్సహాయంగా దొరికిపోయిన కుంజలికంటే కనాకష్టమైనబ్రతుకు లక్ష్మిది. ఆమెకళ్ళల్లో కన్నీళ్ళు సైతం కనిపించేవి గావు. బహుశా అవెప్పుడో యింకిపోయివుంటాయి.

నిజానికి లక్ష్మి యింతకంటే విపరీత విపత్కరపరిస్థితులమధ్య తపించిపోతున్నవిషయం నాకు ఆ తరువాత చాలరోజులకుగానీ తెలిసిందిగాదు.

ఓరోజు మధ్యాహ్నం పదకొండుగంటలప్పుడు ఒక పుస్తకం కావలసివచ్చి ఆఫీసునుంచీ తిరిగివచ్చాను. వచ్చిన తొందరలో తాళంచెవిని ఆఫీసు టేబిలుపైన వుంచి మరచిపోయానన్న సంగతి జేబులో చేయివేసి చూచుకొన్న తర్వాత తెలిసింది. మారు తాళాలతో ప్రయత్నిద్దామని కాంతమ్మగారి కోసం యింటిలోపలికి వెళ్ళాను. నేల పైన పడిపోయి విలవిలలాడుతోంది లక్ష్మి.

"ఏమిటి లక్ష్మీ! ఏం జరిగింది?" అన్నాను.

"వంట చెరకులో నుంచీ తేలుకుట్టింది మేష్టరుగారూ! ఎర్రతేలు" చేతిని వదిలించుకుంటూ రోదించింది లక్ష్మి.

చేతికి దొరికిన త్రాటితో సలుపుపై కెక్కకుండా మోచేతి క్రింద ఓకట్టుకట్టాను. "నాకు తెలిసిన ప్రథమ చికిత్సయిదే లక్ష్మీ! నీరుల్లి రసం వేయడం, అగ్గిపుల్లమందు కాచడం లాంటి చిల్లర వైద్యాలు చాలా వున్నాయి. ఇంతకూ మీ పిన్నిగారింట్లో లేరేమిటి?" అన్నాను.

లక్ష్మి హృదయంలో సుళ్ళు తిరుగుతున్న శాశ్వతమైన బాధ తేలుకుట్టిన తాత్కాలిక బాధ మూలంగా లావాద్రవంలా పెల్లుబికింది.

"ఆమె యింట్లో ఎందుకుంటుంది మేష్టరుగారూ! ఆఫీసు నుంచీ నాన్నగారు, స్కూలు నుంచి పిల్లలు, పొరుగిళ్ళ నుంచీ పిన్నిగారు...అందరూ ఒకేసారిగా వచ్చేస్తారు. ఆ పాటికి నేను పీటలూ, విస్తళ్లువేసి సిద్ధంగా వుండాలి. అప్పుడైనా తప్పులుపట్టి దెప్పకపోతే అదే పదివేలు! లోకంలో ఎందరో చనిపోతుంటారు. నాలాంటి దానికి రాదు చావు. మీరు గాబట్టి నా ఏడుపును యింత సేపైనా విన్నారు. నాలుగేళ్ళయింది. నేను నా బాధ మరొకతోటి చెప్పుకుని......"

"పోనీలే లక్ష్మీ! కష్టాలు కలకాల ముంటాయా?" చదివిన మాటలతో ఓదార్చబోయాను.

"అదేమిటి మేష్టరుగారూ! కష్టాలు నన్నొకప్పుడు వదిలిపెట్ట లేదు. ఇకపైన వదిలి పెడ్తాయన్న ఆశకూడా లేదు. హైస్కూల్లో నైతే ఫీసు కట్టవలసి వుంటుందని నాన్నగారు నన్ను జీతంలేని బడిలో చేర్చారు. మూడేళ్ళు చదివి నేను యైతుస్టాండర్డులో ఫెయిలై కూర్చున్నాను. లేకుంటే హయ్యర్‌గ్రేడు పంతులమ్మగానైనా బ్రతకగలిగి వుండేదాన్ని..."

లక్ష్మిని ఆవరించుకునివున్న అంధకారంలో నాకప్పుడొక ఆశాజ్యోతి కనిపించినట్టయింది. "పోనీ, యిప్పుడైనా ప్రత్యేకంగా కట్టి పాస్ చేయగూడదా లక్ష్మీ!" అన్నాను.

"నేనా! ఇప్పుడా! సాధ్యమౌతుందా మేష్టరుగారూ?" తటాలున లేచినిల్చుంది లక్ష్మి. ఉన్మాదంలాంటి ఆశ ఆ ప్రశ్నలో ధ్వనించింది.

మృత్యువక్త్రంలో పడిపోతున్నప్పుడుగూడా ప్రాణిని వన్నాడే ఆశ ఎంత గొప్పది! మరణాన్నే ఆవలికి నెట్టగల ఆశలో, తీరని దుఃఖాన్నే మటుమాయం చేయగల ఆశలో లక్ష్మిచేతి సలుపును విస్మరించడంలో ఆశ్చర్యమేముంది?

కానీ అంతలో లక్ష్మిముఖాన విచార మేఘాలలముకున్నాయి. "నేను పరీక్షలో పాసు కాగలనా మేష్టరుగారూ! ఇప్పటికే లెక్కలు, చరిత్రా అలాటివి మరచిపోయాను..."

"నీకెందుకు లక్ష్మీ! మూడుమాసాల్లో నిన్ను పరీక్షకు సిద్ధం చేసే బాధ్యతనాది" అన్నాను.

లక్ష్మి కళ్ళల్లో ఆనందం మిలమిలలాడింది. "నిజంగానా మేష్టరుగారూ! నిజంగానే చెబుతున్నారామీరు..." ఆమె కంఠస్వరంలో ఆశా, ఆనందమూ విహ్వాలించిపోతున్నాయి.

"నిజం, నిజం" అంటూ భరోసా యిచ్చాను. నాకొక రాజ్యాన్ని జయించినంత సంబరంగా వుంది. ఒక దురదృష్ట జీవిని దుఃఖజలధిలోనుంచీ లాగేయబోతున్నాను. మానవుణ్ణిగా నేను చేయగల మహత్కార్యం దీనికంటే వేరొకటి వుండబోదు.

ఆ ఆనందంలో తాళం విరగ్గొట్టి పుస్తకం తీసుకుని ఆఫీసుకు వెళ్ళిపోయాను.

ఒకొక్కప్పుడు వృక్షాన్ని అటునుంచీ నరుక్కురావలసి వుంటుంది. ఆ రోజు సాయంత్రం సరాసరి యజమానురాలిదగ్గరే ఈ విషయాన్ని ప్రస్తావించాను. ఆ అమ్మాయి ఎలాగూ కుటుంబానికి భారంగావుందనీ, ఎలాగైనా ఆమెను వదిలించుకోడం ఉభయత్రా మంచిదనీ అందుకిదే ఉపాయమనీ కాస్త కపటనాటకం గూడా ఆడవలసి వచ్చింది.

"ఏమిటీ! నువ్వు దానికి ట్యూషను చెబుతా నన్నమాట!" విస్తుపోతూ అడిగింది గృహిణి. అడుగుతూ ఆమె నా ముఖంలో దేనికోసమో అన్వేషించింది.

"నాకున్న తీరికను ఓ సత్కార్యానికి వినియోగించడంలో తప్పులేదు గదండీ!" అన్నాను.

"కానీ అదెలా కుదురుతుందనీ! పగటివేళ మీకు ఆఫీసుంటుంది. రాత్రుల్లో భోజనాలు ముగిసే సరికి ఏ తొమ్మిదో పదో అవుతుంది. ఆ ట్యూషను చెప్పడమేదో ఆ తరువాతనైతే మా అభ్యంతరమేమీ లేదు..."

ద్వారంలోనుంచీ తల ఈవలకు చాపి "అలాగే, భోజనాలయ్యాకే చదువుకుంటాను పిన్నీ!" అంది లక్ష్మి.

ఈసారి ఆ యిల్లాలు లక్ష్మి ముఖంలో దేనికోసమో గాలించింది—ఐతే ప్రవాహంలాంటి ఉత్సాహంలో ఎదుటివారి చిత్తవృత్తిని అర్థం చేసుకునే ఓపిక నాకుగానీ లక్ష్మికిగానీ లేకపోయింది. లేవగానే పరుగందుకునే లేడిలా లక్ష్మి ఆ మరునాటి రాత్రే చదువుకోడానికి సిద్ధమైంది.

తన చదువును పునరుద్ధరించుకోడానికి దేవుడిగదికి ఎన్నుకుంది లక్ష్మి. దేవుడి గది అన్న నేరానికి ఆ గదిలో నాలుగైదు పటాలు బూజులో మునిగి మ్రగ్గిపోతుండేవి. తన చదువుతోపాటు లక్ష్మి ఆ పటాలను తుడిచిపెట్టి పూజా పునస్కారాలు గూడా ప్రారంభించింది.

పదిరోజులపాటు పాఠాలు ముమ్మరంగా సాగాయి. కానీ రోజులు గడచినకొద్దీ నా ఉత్సాహం చప్పబడిపోసాగింది. లక్ష్మికి నేననుకున్నంత సులభంగా చదువు పట్టుబడే సూచనలు లేవు. ఆమెకనేక ప్రాథమికాంశాలే జ్ఞప్తిలో లేవు. ఆరేళ్ళ యిరవై నాలుగు అంటుంది. దేశానికి ఎల్లలు చెబుతూ పడమట బంగాళాఖాతమంటుంది. ఆమెకు తెలిసినంతలో ఆంధ్రరాష్ట్రానికింకా ముఖ్యనగరం చెన్నపట్టణమే! ఆశ్చర్యమేమిటంటె యిలాంటి బలహీనమైన పునాదిపైన ఆమె బ్రహ్మాండమైన ఆశాసౌధం కట్టుకోగలుగుతున్నది. ఏకోశానా నిరుత్సాహం కనిపించడంలేదు సరికదా, దినదినానికీ ఆమెలో శ్రద్ధాశక్తులినుమడిస్తున్నాయి. శారీరక బలమంతా వెట్టిచాకిరిలో వినియోగమైపోగా, అనవరత క్లేశాలతో గాయపడిన మనసు కోలుకోలేకపోగా, ఆమె కేవలం తన ఆత్మబలంతోనే ఈ తుది ప్రయత్నం చేస్తున్నట్టు తోచేది. ఫలితమేమైనా కాగాక, ఆమెకు తోడ్పడడం నా బాధ్యత అనుకునేవాణ్ణి. నిష్కామకర్మ యింత సులభమా అనిపించేది. కానీ ఈ సంతృప్తి గూడా కలకాలం నిలువలేదు. అచిరకాలంలోనే అదొక దారుణ ప్రహారంతో తునాతునకలైపోయింది.

ఉదయం ఎనిమిదిగంటలవేళ. ఆఫీసుకు బయల్దేరబోతుండగా ఆరేళ్ళ సుధాకరం లోపలికి వచ్చాడు. వచ్చినవాడు ఓక్షణమైనా తటపటాయించకుండా "మేష్టరుగారూ! మా అమ్మ మిమ్మల్ని అడిగి అయిదురూపాయలు తీసుకురమ్మంది"" అన్నాడు.

నేను తెల్లబోయాను. అద్దెడబ్బులు నెలమొదటివారంలోనే వెళ్లిపోతున్నాయి. పోగా గడచిన పదిహేను రోజుల్లో ఒకసారి పదిరూపాయలు, మరోకసారి అయిదు రూపాయలు చేబదులివ్వడం జరిగింది. మళ్ళీ యింతలోనే మరొక అయిదురూపాయలు కోసం కబురా! పట్టణంలో వుండి నేను చేస్తున్న ఉద్యోగం దొంగనోట్లు అచ్చువేయడం కాదే!

ప్రస్తుతం నాచేత డబ్బులేదని, రేపోమాపో అయితే ఎలాగో సరిపెట్టగలననీ చెప్పి కుర్రాణ్ణి వదిలించుకున్నాను. కానీ ఆ సంఘటనమాత్రం అంతలో మరచిపోలేకపోయాను. ఈ యింట్లో ప్రతి ఒక్కరూ తమ హోదాకు మించిన భోగాల్నే ఆశిస్తున్నారు. పౌడర్లు, స్నోలు, సబ్బులు సినిమాల్లాంటి విలాసాలకే నెలనెలా యిరవై ముప్ఫై రూపాయలు కావలసివచ్చేటట్టున్నాయి. జీవనవ్యయం ఏకానికి పెరిగిపోయి, సేరుబియ్యం ఒకటింపావలా అమ్ముతున్న ఈరోజుల్లో ఈ కుటుంబానికి భోజనపుఖర్చులకే వందరూపాయలు సరిపోవు. పైగా బంధువులో, స్నేహితులో ఎవరోగానీ వాళ్ళదొకటె రామందాడి! ఎవడొచ్చినా వాడికి ముందుగా కాఫీ ఉపాయనం! ఇంత ఖర్చుకూ జమవుతున్నది ఆ నోరులేని జీవుడు గడిస్తున్న తొంభై రూపాయలు మాత్రమే! ఐతే లోటు బడ్జెట్టంతా చేబదుళ్ళమూలంగానే పూరింపబడుతుందన్నమాట! ఏమిటోమరి. నా ప్రాపంచికజ్ఞానం ప్రసరించినంతలో యిది నమ్మడానికి వీల్లేనిమాట.

ఆరోజురాత్రి హోటల్లో భోజనంచేసి గదికివెళ్ళేసరికి గంట తొమ్మిదైంది. వసారాలో యింటియజమాని మామూలుగా బుద్ధవిగ్రహానికిమల్లె కూర్చునేచోటు ఖాళీగావుంది. ఈపాటికి వెళ్ళి పడినపాటుగా వుండవలసిందిపోయి, యింటిలోపలినుంచిగూడా అలికిడి వినరావడంలేదు. లక్ష్మి ఒక్కతెమాత్రం హాల్లోకూర్చుని చదువుకుంటోంది.

"అందరూ ఎక్కడికి వెళ్ళారులక్ష్మీ!" అన్నాను.

"కొత్త సినిమా వచ్చిందట మేష్టరుగారూ! అందరూ సినిమాకు వెళ్ళారు. ఇంటికొస్తున్నప్పుడు తోడుగా వుండడానికి నాన్నగారింతకుమునుపే తేరాదగ్గరకు వెళ్ళారు" అంది లక్ష్మి.

"ఇంట్లో నిన్ను ఒంటరిగా దిగవిడిచి వాళ్ళకు దోవతోడు కోసం వెళ్ళారన్నమాట!" అంటూ కుర్చీలో కూర్చున్నాను.

"మనుషులంటేనే నాకు భయం మేష్టరుగారూ! కంటికి మనుషులు కనిపించకపోతేనే నాకు హాయిగా వుంటుంది."

ఎండిపోయిన యిసుకపర్రలపైనించీ వీచే వడగాడ్పులాంటి ఆ వాక్యాల విసురుకు నేను వులికిపడ్డాను. "తోడిమానవులపట్ల ద్వేషాన్నీ అసహ్యాన్నీ మనసులో రగిలించుకోగూడదు లక్ష్మి! మంచిదిగాదు" అని మందలించబోయాను.

"మీరలాగే అంటారు మేష్టరుగారూ! మీ కళ్ళకు లోకమంతా మంచిగానే కన్పిస్తుంది. ఈ మనుషులు పెడ్తున్న ఆరడికి నా హృదయం ఎలా మండిపోతున్నదో మీకు తెలియదు. తెలిస్తే మీరిలా మాట్లాడరు..."

లక్ష్మి కళ్ళు విస్ఫులింగాలై పోతున్నాయి. ఆ అరుణారుణనేత్రాలతో, నిశ్చలంగా నిలిచిపోయిన కనురెప్పలతో, రేగిన ముంగురులతో ఆమె తోకత్రొక్కిన నాగకన్యలా ద్యోతకమైంది.

"అదేమిటి లక్ష్మి! ఎందుకాకోపం? ఎవరిమీద?" విస్మయంతో అడిగాను.

లక్ష్మి చరాలునలేచి నిల్చుంది. "చూడండి మేష్టరుగారూ! మీరర్థంచేసుకోగలరు. ఈ చిరచెంగు చూడండి. ఈ [illegible]

చూడండి..." చీరచెంగు కకావికలుగా చిరిగిపోయివుంది. చేతుల మీదుగా అర్ధచంద్రాకారంలో చిన్నగాయాలు కనిపిస్తున్నాయి. "తెలియడంలేదా మేష్టరుగారూ! మధ్యాహ్నం మూడుగంటలై వుంటుంది. ఇంట్లో ఎవ్వరూ లేరు. వసారాలో కూర్చుని బియ్యం చెరుగుతున్నాను. వెనుకవైపునుంచీ ఎవరో తాకినట్టయింది. తిరిగి చూచాను. మీరూ చూచేవుంటారు. నల్లగా పొడుగ్గా జుబ్బా తొడుక్కుని జీరంగిలా తిరుగుతుంటాడు. వాడిపేరు శంకరంగాడు! పశువుకైనా అంతబలముంటుందా మేష్టరుగారూ! అప్పటికీ నేను లేచిన వేళ మంచిది. ఇంతటితో వదిలిపెట్టేశాడు..."

ఘణమెత్తిన కొదమత్రాచులా లేచి నిల్చున్న లక్ష్మి, నిల్చోలేక కుప్పగూరలా క్రిందకూలిపోయింది. తలపైకెత్తి నావైపు చూడలేక చీరచెరగులో ముఖం దాచుకుని మోకాళ్ళపైకి వాలిపోయింది.

ఆ దురవస్థలో లక్ష్మిని చూడలేక నేను కళ్ళు గట్టిగా మూసుకున్నాను. కానీ ఎంతోసేపు అలా వుండలేకపోయాను. కళ్లు తెరిస్తే లక్ష్మి కనిపిస్తుంది. మూసుకుంటే ప్రేలుతున్న అగ్నిపర్వతాలు. కాలిపోతున్న ఉద్యానవనాలు, బడబాగ్నిలో వుడికిపోతున్న మహాసముద్రాలు కనిపిస్తున్నాయి!

ఆఖరుకు నన్ను నేను నిలవరించుకుని "వాడికంతటి ధైర్యం ఎక్కడినుంచీ వచ్చింది లక్ష్మీ!" అన్నాను.

ఈ ప్రశ్నతో లక్ష్మి గుండెలో గూడుకట్టుకున్న శోకం కట్టలు త్రెంచుకుంటుందని నే ననుకోలేదు. ఏడ్చి ఏడ్చి సొమ్మసిల్లిపోతున్న లక్ష్మిని ఓదార్చడం సైతం నాచేతనయిందిగాదు. సజల నేత్రాలతో నావైపు చూస్తూ, రుద్ధకంఠంతో చెప్పుకపోతోంది లక్ష్మి—"ఆ మాటగూడా నా నోటిమీదుగానే వినాలనుకుంటున్నారా మేష్టరుగారూ! ఈ కుటుంబం ఒక రాక్షసిలాంటిది. దీనికి ఆహారం డబ్బు. రోజా కయిదూ, పదీ, పదిహేనూ ఎంతైనా చాలదు. ఈ శంకరంగాడు—వీడిలాంటివాడు వేరొకడు, మరొకడు, యింకొకడు వీళ్లందరూ డబ్బు లెందుకు వెదజల్లుతున్నారు? ఒక చేతిలో కాసులు రాలుస్తూ మరొకచేతితో వీళ్ళాశించేదేమిటి? ఈ యింట్లో ఆశించడాని కేముంది? నేనున్నాను...అంటే నా శరీర మున్నమాట!"

కాలిన యినుపకడ్డీతో వాత తీసినట్టయి నేను త్రుళ్లిపడ్డాను. సభ్యత, సంస్కారం తలవంచుకోవలసిన కొన్ని కొన్ని ఘోర సత్యాల ఎదుట మనిషి కిలాంటి అనుభూతి కలగడంలో ఆశ్చర్యమేమీ లేదు. కానీ నేను త్రుళ్ళిపడినందుకు మరొక కారణం గూడా లేకపోలేదు. ఆనాటి వుదయం అయిదురూపాయల నేబదులుకోసం భద్రాదు గదిలోకివచ్చిన సంఘటన నామదిలో మెదిలింది. ఐతే నేనుగూడా మరొక శంకరంగాడిక్రింద జమకట్టబడుతున్నానన్నమాట! కొంపదీసి వాడికంటే కార్యశూరుణ్ణిగా గూడా కనిపిస్తున్నానేమో!

ఈ వూహ నన్ను మూలమట్టంగా కదిలించివేసింది. కటాలున పైకిలేచి నా గదిలోకి వెళ్ళిపోయాను. తలుపు వేసేశాను. దీపం ఆర్పేశాను. చుట్టూరా చీకటి. మానవుడు చనిపోయినతర్వాత ప్రేతమౌతాడంటారు. అనగా మానవుడు బ్రతికున్నంతవరకూ ఆ ప్రేతం వాడి అంతరాంతరాల్లో దాగివుంటుందన్నమాట! అలాటి ప్రేతాలు కొన్ని ఈరోజు బయటపడ్డాయి. గదిలోకివచ్చి తలుపువేసుకున్నా విడవకుండా అవి నన్ను తరుముకొచ్చేశాయి. వికటంగా నవ్వుతూ నా చుట్టూ వికృతలాస్యం సలుపుతున్నాయి.

ఆ రాత్రంతా నాకలాగే గడిచిపోయింది. అంతూ, పొంతూ లేని ఆలోచనలన్నీ తెల్లవారకముందే ఈగదిని ఖాళీచేసి మరెక్కడికైనా వెళ్ళిపోవాలన్న నిర్ణయంలో పర్యవసించాయి. గడియ గడియకూ ఈ నిర్ణయం దృఢతరమౌతూవచ్చింది. కానీ తెల్లవారబోతుండగా నా నిర్ణయం విచిత్రంగా మారిపోయింది. ఈ గదిలో మకాం పెట్టడంవల్ల నాకు కలిగే హానికంటే అక్కడినుంచీ బిచాణా సర్దుకోడంవల్ల లక్ష్మికికలిగే ఆశాభంగమే గొప్పది. తన జీవచైతన్యాన్నంతా ఆమె ఏ ఆశపైనయితే కేంద్రీకరించిందో ఆ ఆశను మొదలంట త్రుంచి పారిపోయినట్టయితే అందరితోబాటు నేనుగూడా లక్ష్మి బ్రతుకుపైన చండ్రనిప్పులు పారజల్లినవాడినే అవుతాను.

తెల్లవారింది. యథాప్రకారం ఆఫీసుకు వెళ్లాను. సాయంత్రం తిరిగి వచ్చాను. ఆ రాత్రిగూడా లక్ష్మికి పాఠం చెప్పడానికి కూర్చున్నాను. కానీ మునుపటి ఉత్సాహంతో మాత్రం కాదు...

రెండు మాసాలపాటు యిలాగే జీవితం మిట్టెక్కుతున్న రోడ్డు రోలరులా పట్టబలవంతాన దొర్లిపోయింది.

కథలో పిట్టకథలా యిక్కడ నా వుద్యోగాన్ని గురించి కొంత చెప్పుకోవాలి. చేత నాగులు కాసులు మిగిలిన ఓ పెద్దమనిషి పత్రిక నడుపుదాం రమ్మన్నాడు. పిలుపందుకుని బస్తీకి వచ్చాను. ఇద్దరమూ ఓ చిన్నగదిలో కూర్చుని గాలిమేడలు కట్టుకున్నాము. చేత పిండి లేకపోయినా నిప్పటి పెద్దదిగా చేయాలనుకున్నాము. చేసిన నిప్పటి రుచికరంగానే గాక ఆరోగ్యకరంగా గూడా వుండాలనుకున్నాము. వచ్చిన చిక్కల్లా అక్కడేవచ్చింది. ఐదారు మాసాల్లో అంచనాలు తారుమారై మేము ఒకరిముఖం ఒకరు చూచుకుని బిక్కరించవలసి వచ్చింది.

"అనుభవానికి మించిన గురువు లేదన్నారు తమ్ముడూ! డబ్బు ధారబోసుకున్నా మనం మంచి అనుభవాన్ని గడించుకోగలిగాము. ఈ నెల పత్రిక ఎలాగూ ప్రెస్‌కు వెళ్ళిపోయింది. దీన్ని విడుదల చేసి యింతటితో సెలవు తీసుకుందాము" అన్నా డాయన.

ప్రెస్సునుంచీ ప్రొద్దుపోయిన తర్వాత గదికి తిరిగివస్తున్నాను. మార్గమధ్యంలో ఎవరో భుజంపైన చేయివేశారు.

"ఏమిటోయ్ గిరీ! ఆకాశానికి మూతే బారలన్నట్టుందే నీపని!"

అతడు శంకరం! ఒకే పడవలో పయనంచేస్తున్న తోటి ప్రయాణీకుడిలా పలకరిస్తున్నాడు! రోడ్డుపైకి దొర్లించి పిడిగ్రుద్దులతో వాడి ఎముకల్ని నుగ్గునూచం చేయాలనిపించింది. కానీ పోట్లాట అంత తేలికైన పనిగాదు. అందుకు ధైర్యంకావాలి. ఆ ధైర్యం పుట్టుకతో రావాలి.

అతడు చూచిన చూపులో, నవ్విన నవ్వులో ఏదో నిగూఢ భావం పొడగట్టింది. భావం గూఢమైనా ఫలితం తేటతెల్లమే! పెడదారి వెంట ప్రసరించేబుద్ధికి ఏ చాప క్రిందికి నీళ్ళు తెద్దామా అన్న ఆలోచన తప్పితే మరొక ధ్యాసేముంటుంది!

చివరి సంచికను పోస్టుచేసి పోస్టాఫీసునుంచీ బయటికి వచ్చాను. పోస్టుమేన్ నా చేతికొక ఉత్తరాన్ని అందించాడు.

"శ్రీ వారికి నమస్కారాలతో పార్వతి వ్రాయునది..."

పార్వతే! జాబు వ్రాయడమే! కాదు కాదు. ఇది శ్రీమతి తన పేరుమీదుగా తమ్ముడిచేత వ్రాయించిన ఉత్తరం. విషయ సారాంశం మాత్రంఅర్థాంగిది. ఆవిష్కరణ బావమరిదిది!

"క్షేమం. దేవుని దయవలన మీ క్షేమములు గూడా తెలిసినవి. మీరు నెలనెలా పంపుతున్న రొక్కం రోజనాలు మన యిళ్ళకూ వాకిళ్ళకూ పట్టడంలేదు. నాకూ చిరంజీవులకూ అష్టయిశ్వర్యాలతో తులతూగడం తప్పా మరొకపనిలేదు. ఈ ఆనందంతోబాటు మీరు పట్టణంలో వెలిగిస్తున్న రాచకార్యమేమిటో తెలిసి మహదానందం కలిగింది. (ఎలా తెలిసిందో సముఖాన విన్నవించుకుంటాను) మీరు కథలు వ్రాయగలరనుకోవడమేగానీ స్వయంగా రసవత్తరమైన కథల్ని నడిపించగలరనీ నేనెన్నడూ అనుకోలేదు... ఈ పల్లెటూరి బ్రతుకంటే నాకు గూడా తగని చిరాకు కలుగుతోంది. చిన్నకాపురానికి తగ్గట్టుగా ఓయిల్లు చూచి వుంచండి. నాలుగైదు రోజుల్లో బయల్దేరి వస్తున్నాము..."

జాబును జేబులో వుంచుకుని ఓపినంతవరకూ వీధుల వెంట తిరిగాను. మధ్యమధ్యలో జేబులోని జాబును తీసి మళ్ళీ మళ్ళీ చదువుతున్నాను. పార్వతి మంచిదే. కానీ ఆమెకు చేరవేయబడిన వార్త చెడ్డది. పట్టణంలో నాకు ఎక్కడపడితే అక్కడ డబ్బు దొరుకుతుందని ఆమె నమ్మకం. డబ్బు దొరికినకొద్దీ మనిషి చెడిపోవచ్చునని ఆమె విశ్వాసం. ఈ ఆరుమాసాలుగా నేను యింటికి వెళ్ళకపోవడం, క్రమంగా జాబులు వ్రాయకపోవడం యిదంతా ఆమెకు సంపదమరుపుగా భాసిస్తుంటుంది! పిచ్చిపార్వతి. అసలే అదొక ఉద్వేగప్రకృతి! ఇంకో ఒకటి రెండు రోజులు ఆలస్యంచేస్తే ఆవిడ యింతదూరంవచ్చి నాపైన విరుచుకపడినా పడవచ్చు.

గంట తొమ్మిదైంది. కాళ్ళు గాలిలో తేలిపోతున్నాయి. కళ్ళు గిర్రున తిరుగుతున్నాయి. కాయాన్ని యిక బసకు చేరవేయడం కన్నా గత్యంతరం కనిపించడం లేదు... తీరా వెళ్ళేసరికి లక్ష్మి నాకోసం ఎదురుచూస్తోంది. ఆమె ఎట్టఎదుట ప్రశ్నార్థకపు గుర్తులతో నిండిన లెక్కల పుస్తకం!

"మేష్టరుగారూ! ఈ లెక్క మళ్ళీ మరచిపోయాను. ఈసారి చెప్పండి చాలు" అంది లక్ష్మి.

నాకు తెలుసు, ఈసారి మాత్రమేగాదు, యింక వెయ్యిసార్లు చెప్పినా లక్ష్మికి ఆ లెక్కరాదు. 'రాని లెక్కకోసం శ్రమపడుతున్న లక్ష్మీ! నువ్వెదురుచూస్తున్నదిగూడా రాబోని సౌఖ్యమే!' అని చెప్పి రివ్వున వెనుదిరిగి వెళ్ళిపోవాలనుకున్నాను. కానీ మానవుడు పరిస్థితుల చేతి కీలుబొమ్మ. అతడు చెప్పదలచిందంతా చెప్పలేడు. చేయదలచిందంతా చేయలేడు.

లక్ష్మి యింకా చదువుతుండగానే గదిలోకి వచ్చేశాను. రాత్రి మలి జాముగూడా గడచిపోయింది. కాసేపు గోడకు చేరగిలబడి కూర్చున్నాను. లేచి నిల్చున్నాను. గదిలో పచార్లుచేశాను. నిద్రపట్టని రాత్రి మనిషిని ఎంతగా వేధించగలదన్నది నా అనుభవానికి బాహ్యమైన విషయంకాదు. కానీ ఒకవిధంగా నే నదృష్టవంతుణ్ని! కొండంత బరువుతో హృదయం చిద్రుపలు చిద్రుపలుగా ప్రిదిలిపోతున్నప్పుడు ఆ బాధనుంచీ విముక్తి పొందడానికి భగవంతుడు నాకొక వరం ప్రసాదించివున్నాడు...

కాగితమూ కలమూ చేతికి తీసుకుని లక్ష్మి కథకు శ్రీకారం చుట్టాను. ఎప్పుడు వేగుచుక్క పొడిచిందో తెలియదు. ఎప్పుడు అరుణోదయమైందో తెలియదు. కూర్చునే కిటికీ తెరిచాను. సూదుల్లావచ్చి సూర్యకిరణాలు కళ్ళకు గుచ్చుకున్నాయి.

ఎంత వ్రాసినా మరి కొంత వ్రాయాలనేవుంది. పది పదిహేను నిమిషాల్లో నేనిక్కడినుంచీ వెళ్ళిపోతున్నాను: తలుపు మూసి, చిలుకువేసి మామూలు మేరకు విరిగిన తాళం తగిలించి మరెన్నటికీ లక్ష్మికి కనిపించకుండా మాయమై పోబోతున్నాను. తీరిక దొరకగానే దీపం దగ్గర కూర్చుని పుస్తకం తెరచుకుని లక్ష్మి నాకోసం ఎదురుచూస్తుంది. ఎంతసేపటికీ నేను కనిపించను. ఏమనుకుంటుంది లక్ష్మి? నాకోసం ఎవరిని అడుగుతుంది? ఏమని అడుగుతుంది? ఎలా చదువగలుగుతుంది? చివరి కేమైపోతుంది?

ఇది నన్ను జీవితాంతం వెన్నాడే ప్రశ్న. లక్ష్మి చివరి కేమైపోతుంది? ఆమెజీవితం ఎలా పరిణమిస్తుంది? ఏమౌతుంది లక్ష్మి?

* * * * *

భానుమూర్తి కూర్చున్న గదిలో వుక్కపోస్తోంది. అతడు ధరించిన వుడుపులక్రింద చెమట చిరచిర లాడుతోంది. గాలి కదలని గదిలోని వాతావరణంలోలాగే కథచదివి ముగించిన భానుమూర్తి మనసులోగూడా వూపిరాడడంలేదు. అతను గభాలునలేచి బయటకు వచ్చాడు. శీతల పవనం చల్లగా కణతలకు సోకడంతో అతడి ఆలోచనలు లాకులు త్రెంచుకుని ముందుకు దూకాయి. —ఇది శేషగిరివ్రాసిన కథ. కేవలం కథగాదు, ఒక దుఃఖజీవి దుర్భరజీవితం అన్నాడు శేషగిరి. జీవితం విచిత్రమైందిలావుంది. ఒక్కొక్కప్పుడు కల్పనా కథకంటే విపరీతమైందిలా వుందిగూడా! ఉన్నదున్నట్టు వాస్తవాన్ని చిత్రించాలనుకుంటాడు కథకుడు. ఆ వాస్తవం చాలా నిరాశా జనకంగావుంది. వర్తమానాన్నిబట్టి అనాగతాన్ని గురించి ఆలోచించినప్పుడు ఆవూహా మరీ గుండెల్ని జలదరింప చేసేదిగా వుంటుందేమో! నైతిక పతనానికి దారితీసే వ్యతిరేక పరిస్థితులతో ఎంతకాలమని సంఘర్షించడానికి వీలుంటుంది? ఆత్మవిశ్వాసం సడలిపోగా, ఆత్మనిగ్రహం నశించిపోగా తోడివారిపట్ల ఎదలో ఏహ్యభావాన్ని పెంపొందించుకుని, శారీరికావసరాలకంటే సాధించవలసినది మరేదీలేదనీ అందుకోసం నిస్సంకోచంగా ఎలాటి అవినీతికైనా పాల్పడి చివరకు మానవత్వం పశువృత్తిగా దిగజారి పోవడంకన్నా దారుణాంతం లోకచరిత్రలో మరేముంటుంది?...

భానుమూర్తి వసారాలో ఈ చివరినుంచి ఆ చివరిదాకా నడిచాడు. వెన్నెల వెలుగులో వెలవెలబోతున్న వీథిదీపాన్ని చూస్తూ ద్వారబంధానికి ఆనుకుని నిల్చున్నాడు.

కాలుగైదు నిమిషాలు అలాగే గడిచిపోయాయి. ఆలోచనల అలజడిలోనుంచీ ఒక్కింత తేరుకుని భానుమూర్తి ముందుకు కదలబోయాడు. వెనుకనుంచీ ఎవరో లాగినట్టయింది. తిరిగి చూచాడు కండువా కొంగు చిలుకులో తగులుకుంది.

కండువాను లాక్కోబోయాడు భానుమూర్తి. దానితోబాటు చిలుకులోనుంచీ తాళం చెవిగూడా వూడి జారి క్రిందపడిపోయింది.

భానుమూర్తి బుర్రలో మెరుపులాంటి ఓవూహ రివ్వున ప్రాకింది. విరిగిన తాళాన్ని గురించిన ప్రస్తావన రావడానికి యిది మూడోసారి. మొదటి రెండుసార్లూ ఆ ప్రస్తావన కథలోవచ్చింది. భానుమూర్తి మనసులో యింకా ఆకథ, కథలోని పాత్రలూ పారాడుతున్నాయి. మెరపులాంటి ఆవూహ మబ్బులాంటి ఈ కథలో వెయ్యివలయాలు తిరగడంతో జ్యోతిర్మయమై పోయిన అతడి మానసాంబరంలో కథలోని పాత్రలన్నీ సజీవ మానవరూపాలతో సాక్షాత్కరించాయి. ఆదిగ్భ్రమలో భానుమూర్తి అప్రయత్నంగా చిలుకుతీసి తలుపు తెరిచేశాడు. గదిలోపలికి వెళ్తూ ద్వారం దగ్గరవున్న స్విచ్ వేసేశాడు. వెలిగిన విద్యుద్దీపం క్రింద ఆగది దాదాపు చెత్తకాగితాల బుట్టలావుంది. చేతికి దొరికిన కాగితాన్ని పైకితీశాడు భానుమూర్తి. సందేహంలేదు, అది శేషగిరి దస్తూరీ!

భానుమూర్తి కళ్లు మూసుకున్నాడు. మండని పొయిలో నుంచీ మెండుగా పైకిలేస్తున్న పొగకేసిచూస్తూ, రూపుగట్టిన

NVKR Advtg

శోకంలా బొబ్బలెగిరినచేతిని విసనగర్రతో విసురుకుంటూ కూర్చున్న ఆ అమ్మాయి దీనవదనం అతడి మనోనేత్రాలకు ప్రత్యక్షమయింది.

"అభాగ్య లక్ష్మీ!" నిట్టూర్చాడు భానుమూర్తి.

"మేష్టరుగారూ!"

భానుమూర్తి వులికిపడ్డాడు. ద్వారాని కటువైపున లక్ష్మి!

పిలుస్తూ వచ్చింది లక్ష్మి. వచ్చి నిల్చోగానే భానుమూర్తి కనిపించాడు. కనిపించగానే లక్ష్మి ఓ అడుగు వెనక్కి వేసింది. వేస్తూ తొట్రుపాటుతో ప్రశ్నించింది—"మేష్టరుగారు లేరూ?"

భానుమూర్తి ఏదో చెప్పబోయాడు. కానీ చెప్పలేకపోయాడు. మాట్లాడ్డానికి వీల్లేకుండా అతడి గుండె గొంతుకలో కొట్లాడుతోంది.

లక్ష్మి ఒకటి రెండు క్షణాలు మాత్రమే అక్కడ నిల్చుంది. ఆ తరువాత గిరుక్కున వెనుదిరిగింది.....లక్ష్మి వెళ్ళిపోతోంది.

"లక్ష్మీ!"

ఆ పిలుపులో భానుమూర్తి హృదయం నినదించింది.

ఆ పిలుపు లక్ష్మి కాళ్ళకు బంధాలు వేసింది.

"నీతో ఒకమాట చెప్పాలి లక్ష్మీ! ఒకే ఒకమాట"— అర్థిస్తున్నాడు భానుమూర్తి.

"నాతోనా!" లక్ష్మికి దిక్కులు తోచడం లేదు.

"అవును. నీతోనే!"

ఆమె మంత్రముగ్ధలా మళ్ళీ ద్వారం దగ్గరకు వెళ్ళి నిల్చుంది.

"ఏం చెప్పాలో తోచడం లేదు లక్ష్మీ! ఎలా ప్రారంభించాలో అంతకన్నా తెలియడంలేదు. శేషగిరి మూలంగా నీ దుఃఖగాథ నాకు తెలిసింది. అతనితో నేను ఈ కథను పూర్తిచేయగలనని చెప్పాను. హాస్యానికన్న మాటయినా అందులో భగవంతుడు పరమార్థాన్ని నిక్షేపించాడు. నాకు తల్లిదండ్రుల్లేరు. అన్నదమ్ముల్లేరు. అక్కచెల్లెళ్ళు లేరు. నా జీవితంలో చాలా భాగం వెలితిగా వుండిపోయింది. ఆ వెలితినంతా పూరించగల అర్థాంగి కావాలి నాకు."

లక్ష్మి తెల్లబోయింది. "మీరేం చెబుతున్నదీ నాకు తెలియడం లేదు. నేను మీరనుకుంటున్నదాన్ని గాను. నేను లక్ష్మిని! చిన్నప్పుడే పసుపుకుంకుమలు గోల్పోయిన నిర్భాగ్యురాల్ని."

"కావచ్చు లక్ష్మీ! మొదలంటనరికి వేసిన చెట్టుగూడా మళ్ళీ మళ్ళీ చిగురించడానికి సమ్మతించే భగవంతుడు నీనుదుట నిరంతర వైధవ్య దుఃఖాన్ని వ్రాసిపెట్టి వుంటాడని నేననుకోను. నిన్ను నేను చేబట్టాలనుకుంటున్నది, పెద్దత్యాగం చేసేశామన్న గర్వంతో ఉప్పొంగి పోవడానికి గాదు. మనం దైవికంగా యిలా కలుసుకోగలిగాము. నువ్వు నా కళ్ళకు పవిత్ర దీపశిఖలా కనిపిస్తున్నావు. ఇక్కడ దీపాన్ని ఆర్పివేసే ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. అక్కడ దీపంలేని నా యిల్లు చీకటిలో దిక్కు దిక్కు మంటూ గృహలక్ష్మి కోసం ఎదురు చూస్తోంది. దీపం లేని నా యింటికి దీపావళికమ్మని నిన్ను అర్థిస్తున్నాను..."

"మీ మాటలు వింటుంటే నాకు భయంగా వుంది. దయచేసి నన్ను వెళ్ళిపోనివ్వండి. మీరు ప్రభావతిని చూడ్డం కోసం వచ్చారు. మీ మాటల్ని మా వాళ్ళు గనుక వింటే..."

చూపులతోనే వారించి భానుమూర్తి లక్ష్మికి అడ్డు తగిలాడు. "మీ వాళ్ళతో నాకు ప్రసక్తిలేదు లక్ష్మీ! ఆ ప్రసక్తిని తెచ్చి మన ప్రసంగాన్ని కలుషితం చేయవద్దు. పావురం వలలో నుంచీ బయటపడడం ఏ పరిస్థితిలోనూ వేటగాడికి సంబరంగా వుండబోదు. బస్తీ నుంచీ వెళ్ళిపోక తప్పదన్న నిర్ణయానికి వచ్చిన తర్వాత రాత్రంతా మేలుకుని శేషగిరి నీ కథ వ్రాశాడు. వ్రాసి ముగిస్తూ 'లక్ష్మి నాకోసం ఎవరిని అడుగుతుం'దని వాపోయాడు. నువ్వు మేష్టరుగారెక్కడ అని నన్ను ప్రశ్నిస్తున్నావు. ఈ లంకె గూడా దైవికంగానే వుంది. నేను నీకు క్రొత్తవాణ్ణి. వినా నువ్వు నన్ను దాసవుణ్ణని మాత్రం భావించక పోతేచాలు. నువ్వు నన్ను నమ్మితే గానీ, నమ్మలేక పోతే బాసలు పలికి నిన్ను నమ్మించడం గూడా నాచేత గాదు. ఏ మంటావు లక్ష్మీ?"

రెండు నిమిషాలు నిశ్శబ్దంగా గడచిపోయాయి. ఆ రెండు నిమిషాల్లో మొదట లక్ష్మి కనుగొలకుల్లో కన్నీటి ముత్యాలు నిలిచాయి. ఆ తిరువాత కన్నీటిధారలు కపోలాల వెంట చారికలు కట్టాయి. పెదవులు గులాబీరేకుల్లా కలించాయి. శోకం గొంతుకను పెగల్చుకుని బయటపడింది. వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తూ లక్ష్మి గోడపైకి ఒరిగిపోయింది.

"తప్పుకాదూ! ఏడుస్తావెందుకు లక్ష్మీ?"

"నాకిదంతా ఓకలలా వుంది. కలే అయినప్పటికీ యిది కరిగి పోకుంటే చాలు!"

పైటకొంగుతో లక్ష్మి కన్నీటిని తుడుస్తూ అన్నాడు భానుమూర్తి—"ఇది కలెందుకౌతుంది లక్ష్మీ! నిజం. నీ హృదయంలోని మార్దవానికి మల్లె, నీ మనసులోని నైర్మల్యానికి మల్లే, నీ కళ్ళల్లోని అమాయకత్వానికి మల్లే అక్షరాలా నిజం!"

* * *

"నీకోక వుద్యోగం చూచాను. తక్షణం బయల్దేరి రావలిసింది—" వచ్చింది జాబుగాదు; టెలిగ్రాము. చూడగానే బయల్దేరాడు శేషగిరి. భానుమూర్తి స్టేషను దగ్గరకే ఎదుర్కోలు వచ్చాడు.

మిత్రులిద్దరూ చేతులు గలుపుకుని నడవసాగారు. దోవ పొడుగునా భానుమూర్తి రాజకీయాలనుగురించి, యిటీవల పత్రికల్లో వెలువడిన మంచి కథలను గురించి చెప్పుకపోతున్నాడు. పల్లెటూరి నుంచీ వచ్చిన శేషగిరికి ప్రతి వార్తా క్రొత్తదిగానే వుంది. కానీ మనసంతా తనకోసం భానుమూర్తి చూచిన వుద్యోగంపైన్నే లగ్నమై వుండడంచేత అతడు నిద్రలాంటి పరధ్యానంలో మునిగి పోయి, తెప్పరిల్లి నప్పుడల్లా "ఓహో! అలాగా! అవును మరి" అన్న వూతపదాలను దొర్లిస్తూ మిత్రుడి వెంట నడుస్తున్నాడు.

"ఇదేనోయ్ శేషగిరీ నా కుటీరం!" అన్నాడు భానుమూర్తి శేషగిరిని ఒక చోట ఆపి.

అది కుటీరంగాదు. భవనమే! శేషగిరి నవ్వుతూ "యింకా నయం! ఆశ్రమమనో, మఠమనో అన్నావుగావు" అన్నాడు.

"ఎంత చక్కగా వూహించావు శేషగిరి, పూర్వాశ్రమంలో యిది మఠమే! ఆ మఠంలో ఈ వైరాగి ఈగలు తోలుకుంటూం కాలం గడిపేవాడు!"

"ఐతే ప్రస్తుతం ఈ వైరాగి చేస్తున్న వనేమిట్రా భానూ కుండల్లో గుర్రాలులోలపం కాదుగదా!" వకపక నవ్వుతూ శేషగిరి యింట్లో ప్రవేశించాడు.

"రాక రాక వచ్చావు. కూర్చో శేషగిరీ! నిన్నేలా సత్కరించడమో తోచడంలేదు. చాయిస్ నీకే వదిలిపెడుతున్నాను. ఏం కావాలో చెప్పుకో! మజ్జిగా, కాఫీయానా, టీయా, ఓవల్టీనా?"

"ఓ గ్లాసులో చల్లగా మంచినీళ్ళు" అంటూ శేషగిరి కుర్చీలో కూర్చున్నాడు.

భానుమూర్తి లోపలికి వెళ్ళగానే శేషగిరి టేబిలుపైనించీ ఓ పత్రిక తీశాడు. వరుసగా బొమ్మల్ని మాత్రం చూచాడు. పత్రికను యథాస్థానంలో వుంచి మరో పుస్తకం చేతికి తీసుకుని అక్కడక్కడా నాలుగు పద్యాలు చదివాడు. అప్పటికే అయిదా రునిమిషాలు గడచిపోయాయి. శేషగిరి విసుగుపోయాడు. మంచి నీళ్ళ కోసం భానుమూర్తి క్రొత్తగా ఓ చేద బావి త్రవ్వడం లేదు గదా!

అడుగుల సవ్వడి వినిపించింది. శేషగిరి తలపైకెత్తాడు.

ఎట్టయెదుట పట్టు చీరలో లక్ష్మి.

నుదుట కుంకుమ. జడలో మల్లె పువ్వులు. మెడలో వన్నె మాయని పసుపుదారం.

లక్ష్మి చేతుల్లో పళ్ళెరం. పళ్ళెరం నిండుగా పువ్వులు. పువ్వుల పైన తన చివరికథ. అన్నింటికీ పైన ఓ చిన్ని కానుక— ఔదార్యంగు వూట కలం.

పళ్ళెరాన్ని శేషగిరి పాదాల ముందుంచింది లక్ష్మి మోకరిల్లి "అంతా మీ దయ మేష్టరుగారూ! దీవించండి" అంది.

శేషగిరికి ఒక్క నిమిషంపాటు అనిమిషత్వం సిద్ధించింది. విప్పారిన అతడి కళ్ళ ఎదుట భానుమూర్తి గృహలక్ష్మి. ఆనంద వివశత్వంతో కనురెప్పలు బరువెక్కి క్రిందికి వ్రాలిపోయాయి. పండు వెన్నెల తళతళలలో పరవశమై దిశాంచలాలవరకూ అలలు అలలుగా కదిలిపోతున్న పాలమున్నీరు అతడి హృదయంలో పుయ్యాల లూగులోంది!